

Høringsnotat av 13. oktober 2015

**Forslag til endringer i ervervstillatelsesforskriften mv. –
deltakelse i høsting av tang og tare**

Høringsfrist 15. januar 2016

Innhold

1	Hovedinnholdet i høringsnotatet.....	3
2	Ervervsmessig høsting av tang og tare med fartøy i Norge	3
3	Gjeldende rett.....	4
3.1	Deltakerloven.....	4
3.2	Nærmere om deltakerlovens virkeområde – fartøybegrepet	5
3.3	Deltakerlovens virkeområde – hvilke arter?.....	6
3.4	Fiskermanntallet	8
3.5	Produktavgift og omsetningsavgift.....	9
4	Behov for endringer.....	9
4.1	Behov for unntak fra deltakerloven for tang og tare.....	9
4.2	Behov for endringer i fiskermanntallet og produktavgiften mv.	11
5	Nærmere om forslag til forskriftsendringer.....	12
5.1	Endringer i ervervstillatelsesforskriften.....	12
5.2	Andre endringer.....	12
6	Administrative og økonomiske konsekvenser, konsekvenser for det samiske folk	13
7	Forslag til forskriftsendringer.....	14
7.1	Forskrift om endring av forskrift 7. desember 2012 nr. 1144 om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv. (ervervstillatelsesforskriften)	14
7.2	Forskrift om endring av forskrift 18. desember 2008 nr. 1436 om manntal for fiskarar og fangstmenn	15
7.3	Forskrift om endring av forskrift 31. januar 1958 nr. 9412 om omsetningsavgift for fisk....	16

1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

Departementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i forskrift 7. desember 2012 nr. 1144 om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv. (ervervstillatelsesforskriften), forskrift 18. desember 2008 nr. 1436 om manntal for fiskarar og fangstmenn (manntallsforskriften) og forskrift 31. januar 1958 nr. 9412 om omsetningsavgift for fisk (omsetningsavgiftsforskriften).

Det sentrale forslaget er å åpne for tildeling av ervervstillatelse til fartøy som bare høster tang og tare uten hensyn til om de oppfyller nasjonalitetskravet og aktivitetskravet i deltakerloven §§ 5 og 6. Forslaget begrunnes i hensynet til utenlandske aktører som etablerte seg i tang- og tareneringen før deltakerloven i 2008 ble gjort gjeldende for disse aktørene. Forslaget er videre en oppfølging av Stortingets lovvedtak i 2013 om å åpne for unntak fra deltakerloven for høstere av tang og tare. Formålet er å legge til rette for at den etablerte strukturen i tang- og tareneringen kan videreføres innenfor øvrige rammer i deltakerloven og annet fiskeriregelverk.

Forslaget innebærer i praksis at deltakerloven endelig kan anvendes overfor alle høstere av villlevende marine ressurser, i tråd med Stortingets forutsetninger ved lovendringene i 2008 og 2013. Alle aktører som vil høste tang og tare må søke om og få tildelt ervervstillatelse og føre fartøyet inn i registeret for fiskefartøy (merkeregisteret) før de foreslåtte forskriftsendringene eventuelt trer i kraft.

Departementet foreslår samtidig å utvide kretsen av personer som kan tas opp i fiskermanntallet slik at høstere av alle former for villlevende marine ressurser omfattes. Dette vil særlig få betydning for mannskap på fartøyene som høster tang og tare ved at disse vil kunne nyte godt av trygdeytelser og sosiale ytelser som gjelder for andre fiskere og fangstmenn. Fartøyeier vil som en følge av dette måtte betale produktavgift og omsetningsavgift på førstehåndsomsetningen av tang og tare. Produktavgiften er for 2015 fastsatt til 3,1 % av førstehåndsverdien.

2 Ervervsmessig høsting av tang og tare med fartøy i Norge

Ervervsmessig høsting av tang og tare med fartøy foregår i Norge i dag hovedsakelig på to arter, stortare og grisetang. Det foregår i liten utstrekning høsting på andre arter som er omfattet av deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum.

Høsting av stortare har pågått langs norskekysten i flere årtier. Stortaren høstes i dag på strekningen Rogaland – Trøndelag. Totalt uttak har i perioden 1997-2013 ligget på mellom 100 000 og 200 000 tonn årlig. Regler om hvor og når høsting av tare er tillatt fastsettes hvert femte år i egne fylkesvise forskrifter i medhold av havressursloven (hvert fjerde år i Rogaland), men det er ikke fastsatt noen adgangsbegrensninger.

Det har i de seneste år vært en relativt stabil deltakelse i tarehøstingen. Både i 2008 da deltakerloven ble utvidet, og i 2014, har det deltatt 10 fartøy. Av disse var sju fartøy eid av utenlandskeide FMC BioPolymer AS i 2014, mens tre fartøy var eid av ulike norske eiere.

Tidligere har alle deltakende fartøy hatt et mer lokalt eierskap, men over tid har de fleste blitt kjøpt opp av FMC BioPolymer AS. FMC Biopolymer AS er en del av amerikanske FMC Corporation som driver i flere bransjer. Alle deltakende fartøy er spesialiserte taretrålere med lengde mellom 14 og 18 meter og normalt en besetning på 2 personer.

FMC BioPolymer AS er kjøper av all stortare som høstes i Norge, så vel fra egne fartøy som fra andres fartøy. I tillegg til høstingen står selskapet også for produksjon av alginat fra stortaren, samt forskning og utvikling. Denne aktiviteten foregår i Norge. Alginatet benyttes i en lang rekke produkter, fra avansert biomedisin til produksjon av tannpasta. I følge selskapet er det en økende etterspørsel i verdensmarkedet etter alginat fra stortare som produseres i Norge.

Høsting av grisetang foregår enkelte steder langs norskekysten, særlig i Møre og Romsdal og Nordland, i regi av selskapet Algea AS som siden 2002 er et datterselskap av det italienske spesialgjødningskonsernet Valagro. Grisetangen klippes av spesialbygde høstingsmaskiner på flåter som er tilpasset de grunne høstingsområdene. Høstingsflåtene eies av Algea AS.

Etter at grisetangen er klippet puttes den i store sekker som slippes i sjøen og deretter slepes av en mindre slepebåt som eies av Algea AS, og som samler sekkene på ett sted. Sekkene fraktes deretter til fabrikk med fartøy som eies eller leies av Algea AS. Flåtene er tilbake på høstingsområdene hvert fjerde år og høster da tre fjerdedeler av planten slik at en fjerdedel blir igjen og gir tilvekst til ny plante.

3 Gjeldende rett

3.1 Deltakerloven

Lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) regulerer hvem som har adgang til å drive ervervsmessig fiske og fangst med fartøy. Lovens formål er dels å tilpasse flåtens fangstkapasitet til ressursgrunnlaget for å sikre en bærekraftig utnyttelse av de marine ressursene, dels å øke lønnsomheten og verdiskapningen i næringen og gjennom dette trygge bosettingen i kystdistriktene, og dels å legge til rette for at høstingen av de marine ressursene fortsatt skal komme kystbefolkningen til gode.

Deltakerloven stiller krav om ervervstillatelse for alle som vil drive ervervsmessig fiske og fangst med fartøy, jf. deltakerloven § 4. Ervervstillatelsen tildeles fartøyets eier, for ett bestemt fartøy, jf. deltakerloven § 4 annet ledd. Det betyr at bare denne eier kan drive fartøyet, for sin regning og risiko, innenfor rammen av og i kraft av denne tillatelsen. Det betyr også at dersom fartøyeier vil skifte ut sitt fartøy og fortsette fisket med et annet fartøy, må vedkommende søke myndighetene om ervervstillatelse for det nye fartøyet. Ervervstillatelsen faller bort dersom eieren taper eiendomsretten til fartøyet, jf. deltakerloven § 10.

Nærmere bestemmelser om tildeling av ervervstillatelse er fastsatt i ervervstillatelsesforskriften som foreslås endret i dette høringsnotatet.

Deltakerloven stiller flere vilkår for tildeling av ervervstillatelse. To sentrale vilkår er nasjonalitetskravet og aktivitetskravet, jf. deltakerloven §§ 5 og 6.

Nasjonalitetskravet innebærer at fartøyeier må være norsk statsborger eller likestilt, og bidrar til at inntektene fra fiske og fangst tilfaller norske statsborgere. Som likestilt med norsk statsborger regnes utlending bosatt i Norge, men bare hvis fartøyet er under 15 meter. Dersom fartøyet eies av et selskap, må selskapet være eid minst 60 % av norske statsborgere.

Det har ikke vært noen åpning for unntak fra nasjonalitetskravet før Stortinget vedtok 31. mai 2013 en ny bestemmelse i § 2 annet ledd annet punktum som åpner for at departementet i forskrift kan bestemme at hele eller deler av loven ikke skal gjelde for høsting av én eller flere arter som ikke er fisk, krepsdyr, bløtdyr eller sjøpattedyr. Denne nye bestemmelsen vil bli omtalt nærmere nedenfor.

Aktivitetskravet innebærer at fartøyet som hovedregel må være eid av aktiv fisker, og bidrar til at inntektene fra fiske og fangst tilfaller aktive fiskere, og ikke passive kapitalinteresser. Som aktiv fisker regnes person som har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på eller med norsk fartøy i minst tre av siste fem år og fortsatt er knyttet til fiske- og fangststyrket. Dersom fartøyet eies av et selskap, må det være eid med mer enn 50 % av aktive fiskere.

Det følger av deltakerloven § 6 at departementet i særlige tilfelle ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra aktivitetskravet når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det. Det kan også gjøres unntak fra aktivitetskravet i forskrift. Unntak har først og fremst vært gitt for industrieide torsketrålere i Nord-Norge med leveringsplikt. I tillegg er det i ervervstillatelsesforskriften § 2 gitt et unntak fra kravet om tidligere aktivitet for fartøy under 15 meter, men ikke fra kravet om at eier fortsatt må være knyttet til fiske- og fangststyrket. Den nye unntaksbestemmelsen i deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum åpner også for at det kan gis unntak fra aktivitetskravet for enkelte arter.

I tillegg til nasjonalitetskravet og aktivitetskravet stiller deltakerloven enkelte andre krav for å drive ervervsmessig fiske og fangst med fartøy, bl.a. krav om bosted for mannskap, jf. § 5 a. Dette bostedskravet innebærer at minst halvparten av mannskapet og lottfiskerne samt fartøyføreren må være bosatt i en norsk kystkommune eller i en nabokommune til en slik kystkommune.

I de langt fleste kommersielt viktige fiskeriene gjelder dessuten et eget krav om konsesjon eller andre adgangsbegrensninger for deltakelse, i tillegg til kravet om ervervstillatelse. Slike krav begrenser deltakelsen og bidrar til å motvirke overkapasitet i de aktuelle fiskeriene, foruten å gi aktørene større forutsigbarhet.

3.2 Nærmere om deltakerlovens virkeområde – fartøybegrepet

Deltakerlovens virkeområde er fastsatt i § 2 og omfatter ervervsmessig fiske og fangst og annen høsting av viltlevende marine ressurser med norske fartøy. Deltakerlovens virkeområdebestemmelse har ingen geografisk begrensning, noe som innebærer at loven

gjelder all høstingsaktivitet med norske fartøy uavhengig av hvor i verden høstingsaktiviteten skjer.

Loven gjelder bare høsting med fartøy, slik at fiske fra land ikke er omfattet, og heller ikke høsting ved dykking, med mindre det benyttes fartøy ved høstingen. Hva som skal regnes som høsting med fartøy, og hva som skal regnes som fartøy er ikke nærmere definert i deltakerloven og er en problemstilling som sjelden kommer på spissen. I en eventuell konkret vurdering av om en aktivitet skal anses som høsting med fartøy vil det bl.a. kunne ses hen til hvor nødvendig fartøyet er for høstingsaktiviteten. I en eventuell konkret vurdering av hva som skal regnes som fartøy etter deltakerloven, vil det bl.a. kunne ses hen til formålet med deltakerloven. Det er ikke uten videre avgjørende hva som anses som fartøy etter annet regelverk.

Det er bare fartøy som anses som norske etter deltakerloven som er omfattet av virkeområdet, jf. deltakerlovens § 2 første ledd tredje punktum. Hvilke fartøy som skal regnes som norske er angitt i deltakerlovens første ledd første og annet punktum og omfatter fartøy som oppfyller nasjonalitetskravet for ervervstillatelse, jf. § 5, dvs. fartøy som er eid av norsk statsborger, av selskap som er eid med minst 60 % av norsk statsborger, eller av utlending bosatt i Norge dersom fartøyets største lengde er under 15 meter.

Fartøy som ikke regnes som norske etter deltakerloven § 2 første ledd er ikke omfattet av deltakerloven og kan ikke gis ervervstillatelse til å drive ervervsmessig høsting av viltlevende marine ressurser med mindre det gis unntak fra nasjonalitetskravet i medhold av deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum.

Utlendinger har som hovedregel ikke adgang til å høste viltlevende marine ressurser i Norges territorialfarvann eller Norges økonomiske sone, jf. lov 17. juni 1966 nr. 19 om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann (fiskeriforbudsloven) § 3, og lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven) § 3. Det gjelder likevel et generelt unntak for sports- og rekreasjonsfiske med håndsnøre, jf. havressursloven § 22, og flere unntak for ervervsmessig fiske i medhold av økonomiske soneloven § 6. Fiskeforbudet for utlendinger er ikke begrenset til høsting fra fartøy.

Fiskeforbudet i fiskeriforbudsloven § 3 og økonomiske soneloven § 3 vil ikke kunne få anvendelse overfor utenlandske fartøy som tildeles ervervstillatelse med hjemmel i bestemmelser fastsatt i medhold av deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum.

3.3 Deltakerlovens virkeområde - hvilke arter?

Deltakerloven gjelder ervervsmessig fiske og fangst og annen høsting av viltlevende marine ressurser, men ikke høsting av anadrome laksefisker i sjø, som er regulert i lov 15. mai 1992 nr. 47 om lakse- og innlandsfisk mv. Loven gjelder således i utgangspunktet høsting på alle former for viltlevende marine ressurser bortsett fra laksefisker i sjø, jf. deltakerloven § 2 annet ledd første punktum. Det kan imidlertid gjøres unntak fra hele eller deler av deltakerloven for arter

som ikke er fisk, krepsdyr, bløtdyr eller sjøpattedyr, i medhold av den nye unntaksbestemmelsen i § 2 annet ledd annet punktum.

Denne nye unntaksbestemmelsen har sin bakgrunn i at deltakerlovens virkeområde noen år tidligere, i 2008, ble utvidet fra å gjelde tradisjonell fiske- og fangstaktivitet til å all høsting av viltlevende marine ressurser. Utvidelsen av virkeområdet ble vedtatt samtidig med den nye havressursloven, der et sentralt grep var å utvide det saklige virkeområdet til alle fiskerilovene, som igjen skulle bidra til en mer helhetlig og bærekraftig forvaltning av alle ressursene i havet. Endringen i deltakerloven medførte at høsting av tang, tare og noen andre arter ble underlagt kravene til eierskap i høstingsfartøy, mens tilsvarende endring i fiskeriforbudsloven medførte at utlendingers forbud mot fiske ble gjort gjeldende for de samme artene.

Utvidelsen av havressurslovens saklige virkeområde omtales slik i Ot.prp. nr. 20 (2007-2008) Om lov om forvaltning av viltlevende marine ressurser (havressurslova) pkt. 3.1.4:

”Departementet sluttar seg til forslaget frå utvalet om å utvide det saklege verkeområdet for lova. Ved å følgje forslaget frå utvalet vil vi få ei framtidsretta og moderne lov. Lova vert eit godt verktoy for departementet i forvaltninga av alle viltlevende marine ressurser. ...

Å samle forvaltninga av alle viltlevende marine ressurar og tilhøyrande genetisk materiale i ei lov harmoniserer også med det overordna målet om ei berekraftig og økosystembasert forvaltning. Departementet foreslår difor at lova skal gjelde all hausting og anna utnytting av viltlevende marine ressurser og tilhøyrande genetisk materiale, jf. § 3 første ledd.

Departementet kan ikkje sjå at ei slik utviding rettsleg er noko problem da Noreg som kyststat, på kontinentalsokkelen og innafor den økonomiske sona, har suverene rettar over naturressursane med omsyn til å undersøkje eller utnytte desse ressursane, jf. havrettskonvensjonen art. 56 og 77.”

Om utvidelsen av deltakerlovens virkeområde heter det på s. 176 i Ot.prp. nr. 20 (2007-2008):

”Departementet ser det som tenleg at deltakarlova på same måte som havressurslova vert utvida frå å gjelde fiske og fangst til å gjelde alle viltlevende marine ressurser. Dei same argumenta som gjeld for ei regulering av deltakinga i fiske og fangst, gjeld også for regulering av deltakinga i andre og nye haustingsverksemdar.”

I forbindelse med lovendringen i 2008 ble det imidlertid ikke foretatt noen vurdering av hvordan deltakerlovens krav til eierskap (nasjonalitetskravet og aktivitetskravet) skulle praktiseres overfor allerede etablerte aktører som ikke fylte disse kravene. Dette medførte enkelte praktiske utfordringer fordi de fleste fartøyene som ble benyttet til høsting av tang og tare var eid av utenlandskeide selskap som også bearbeidet råvaren. Disse selskapene oppfylte verken nasjonalitetskravet eller aktivitetskravet i deltakerloven og kunne under ingen omstendighet tildeles ervervstillatelse for fartøyene.

Departementet har på denne bakgrunn bestemt at deltakerloven ikke skal praktiseres ved høsting av tang og tare før det er foretatt en bredere gjennomgang av om etablerte aktører burde få unntak fra nasjonalitetskravet eller aktivitetskravet i deltakerloven.

Dette er bakgrunnen for at Stortinget 31. mai 2013 vedtok endringer i deltakerloven som åpner for at departementet i forskrift kan bestemme at hele eller deler av loven ikke skal gjelde for høsting av arter som ikke er fisk, krepsdyr, bløtdyr eller sjøpattedyr, jf. 2 annet ledd annet punktum. Dette dreier seg således ikke bare om høsting av tang og tare, men for eksempel også sjødyr som kråkeboller, sjøstjerner og andre pigghuder.

Departementet uttalte i Prop. 59 L (2012-2013) Endringer i deltakerloven, fiskeriforbudsloven mv. pkt. 3.2.2 bl.a. følgende om endringsforslaget:

”Departementet mener at det er behov for å vurdere særskilt om andre næringer i samme situasjon bør omfattes av deltakerlovens krav for å delta i ervervsmessig fiske, herunder kravet om at fartøy som benyttes til høsting er 60 % norskeid, og mer enn 50 % eid av aktive fiskere. Det er etter vår mening ikke uten videre gitt at en etablert næring som tareneringen, med indirekte utenlandsk eierskap i en del fartøy, skal måtte tilpasse seg et krav om norsk eierskap, som over tid har vært anvendt på den tradisjonelle fiskerinæringen. ...

Departementet mener på denne bakgrunn at det er behov for å ta inn en egen bestemmelse i deltakerloven som åpner for at det i forskrift kan gjøres unntak fra deltakerloven for høsting av arter som ikke har vært sett på som tradisjonell fiske- og fangstvirksomhet. Dette vil legge til rette for at forvaltningen kan foreta en bred vurdering av slik næringsvirksomhets behov for unntak fra deltakerlovens krav”

Næringskomiteen hadde ingen spesielle merknader til det aktuelle lovforslaget som ble vedtatt 31. mai 2013.

3.4 Fiskermanntallet

Fiskermanntallet er et register for offentlige etater over personer som er bosatt i Norge, og som har fiske og fangst i havet som levevei alene eller sammen med annen næring.

Fiskermanntallet er nærmere regulert i manntallsforskriften, fastsatt med hjemmel i lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 4. Fiskeridirektoratet er ansvarlig for føring av fiskermanntallet.

Registrering i fiskermanntallet har betydning i flere sammenhenger. For det første er manntallsføring av fartøyeier og høvedsmann en forutsetning for deltakelse i de årlige adgangsregulerte fiskeriene i kystfiskeflåten, jf. forskrift 9. desember 2013 nr. 1419 om adgang til å delta i kystfartøygruppens fiske for 2014 (deltakerforskriften). Registrering i fiskermanntallet kan også danne grunnlag for rett til en del sosiale ytelser og trygdeytelser som gjelder spesielt for fiskere, bl.a. pensjonstrygden for fiskere og dagpenger for fiskere. Endelig er manntallsføring av fartøyeier eller høvedsmann en forutsetning for refusjon for innbetalt CO₂-avgift på naturgass og LPG og grunnavgift på mineralolje mv., jf. forskrift 11. september 2001 nr. 1451 om særavgifter (særavgiftsforskriften) §§ 4-2-1 og 4-2-2. Høstere av tang og tare har likevel et unntak fra kravet om manntallsføring ved refusjon av grunnavgift på mineralolje mv., jf. særavgiftsforskriften § 3-10-6. For refusjon av CO₂-avgift og grunnavgift og en del sosiale eller trygderettslige stønader vil det være tilstrekkelig at en fyller vilkårene for å stå i

fiskermanntallet, dvs. at det ikke er nødvendig faktisk å være registrert. Manntallsføring medfører også plikt til å betale medlemspremie til pensjonstrygden for fiskere.

Fiskermanntallet er organisert i to blad. På blad A registreres personer med fiske som binæring, og på blad B registreres personer med fiske som hovednæring. Det gjelder flere vilkår for å bli registrert på blad A eller blad B, blant annet krav til inntekt fra fiske og fangst, henholdsvis 50 000 kroner pr. år for å stå på blad A og 100 000 kroner pr. år for å stå på blad B. Som inntekt fra fiske og fangst regnes bare inntekt fra tradisjonell fiske- og fangstaktivitet, dvs. høsting av fisk, krepsdyr, bløtdyr og småkval. Inntekt fra høsting av anadrome laksefisker i havet regnes også med, men ikke høsting av andre viltlevende marine arter som tang, tare, pigghuder og sel. Det er uten betydning om inntekten kommer i form av lott eller hyre, eller om vedkommende er fartøyeier eller mannskap.

3.5 Produktavgift og omsetningsavgift

Noen av de sosiale stønadene og trygdestønadene som gjelder spesielt for fiskere, finansieres av avgifter på førstehåndsomsetningen av viltlevende marine ressurser. Produktavgiften fastsettes årlig av Stortinget og finansierer bl.a. kollektiv yrkesskadetrygd, a-trygd og frivillig tilleggstrygd for manntallsførte fiskere. Omsetningsavgiften fastsettes av Kongen og finansierer fiskerpensjonen, sammen med en medlemspremie.

Produktavgift betales for alle viltlevende marine ressurser i medhold av forskrift 11. desember 1998 nr. 1390 om beregning og innbetaling av produktavgift (produktavgiftsforskriften), mens omsetningsavgift betales for fisk, herunder sild, brisling og skalldyr i følge omsetningsavgiftsforskriften. I brev 16. juli 2010 til fiskesalgslagene har Fiskeri- og kystdepartementet bestemt at det likevel ikke skal trekkes omsetningsavgift, produktavgift og matproduksjonsavgift ved omsetning av tare, før departementet har foretatt "en gjennomgang av taretrålerens stilling i forhold til ulike regelverk som angår avgiftsberegning ved førstehåndsomsetning og gjelder fiskeri- og fangstnæringen." Matproduksjonsavgiften er senere avviklet.

4 Behov for endringer

4.1 Behov for unntak fra deltakerloven for tang og tare

De seneste endringene i deltakerloven har skapt et behov for avklaring av lovens anvendelse ved høsting av tang og tare. Hensynet til en helhetlig og bærekraftig forvaltning tilsier at deltakerloven anvendes på all høsting av viltlevende marine ressurser fra fartøy slik som forutsatt av Stortinget ved lovendringene i 2008 og 2013. Spørsmålet blir derfor i hvilken utstrekning tang- og tarenæringen bør få unntak fra deltakerloven fordi den etablerte strukturen i næringen ikke er forenlig med de nye kravene som ble gjort gjeldende i forbindelse med utvidelsen av deltakerlovens virkeområde i 2008.

Både i 2008 og 2014 var det 10 fartøy som drev ervevsmessig høsting av tang og tare. I 2014 var sju av disse eid av FMC BioPolymer AS, og tre var eid av norske aktører. De sju fartøyene som eies av FMC BioPolymer AS oppfyller verken nasjonalitetskravet i deltakerloven § 5 eller

aktivitetskravet i deltakerloven § 6. De tre øvrige fartøyene som har høstet stortare og grisetang synes å oppfylle nasjonalitetskravet. De vil også oppfylle aktivitetskravet dersom de er eid mer enn 50 % av person(er) som har drevet ervervsmessig fiske og fangst i minst tre av siste fem år og fortsatt er knyttet til fiske- og fangststyrket. Dersom fartøyet er under 15 meter stilles det ikke krav om tidligere aktivitet som fisker, dvs. at det er tilstrekkelig at eier fortsatt er knyttet til fiske- og fangststyrket, jf. ervervstillatelsesforskriften § 2. To av de tre norskeide fartøyene er under 15 meter.

Når det gjelder høsting av grisetang i regi av Algea AS, vil denne kunne være omfattet av deltakerloven på grunn av fartøyenes sentrale rolle i høstingsaktiviteten. Dette må imidlertid vurderes konkret i det enkelte tilfelle, og det må også vurderes om noen av fartøyene er hjelpefartøy i ervervstillatelsesforskriftens forstand. Hvis aktiviteten ikke skulle falle inn under deltakerloven fordi en ikke anser høstingen for å skje med fartøy, slik at det ikke kan gis ervervstillatelse etter deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum, vil aktiviteten ikke være forenlig med fiskeriforbudsloven § 3 dersom høster er et utenlandskeid selskap. Dersom aktiviteten faller inn under deltakerloven vil eier av fartøyene trenge ervervstillatelse når de foreslåtte endringene trer i kraft.

I praksis innebærer dette at det bare er behov for å vurdere unntak fra nasjonalitetskravet og aktivitetskravet for tang- og tarenæringen, og ikke fra andre krav i deltakerloven, som for eksempel bostedskravet for mannskap.

En kan tenke seg mange måter å gjøre unntak på. Et alternativ kan være å gjøre unntak for utenlandske aktører bare i den utstrekning de allerede har etablert seg som høstere av tang og tare i Norge. I praksis dreier dette seg om de to største aktørene i denne delen av tang- og tarenæringen, FMC BioPolymer AS og Algea AS. En slik løsning vil utelukke at andre utenlandske aktører kan etablere seg i Norge. Et annet alternativ kan være å gjøre et generelt unntak fra deltakerlovens nasjonalitetskrav og aktivitetskrav for alle som høster tang og tare. Dette vil åpne for at FMC BioPolymer AS og Algea AS kan opprettholde og videreutvikle driften, og at andre utenlandske aktører også gis mulighet til etablering eller investering i tang- og tarenæringen.

Departementet mener at de beste grunnene tilsier at det gis et generelt unntak fra nasjonalitetskravet og aktivitetskravet for høstere av tang og tare i Norge. Vi legger da vekt på at det dreier seg om næringer som tradisjonelt ikke har vært omfattet av fiskeriregelverket, og som derfor fullt lovlig har utviklet strukturer som ikke er forenlig med deltakerlovens prinsipper. Næringene preges i dag av to utenlandske aktører som i lang tid har drevet virksomhet i Norge og utviklet og tilpasset driften innenfor rammene av regelverket som til enhver tid har vært gjeldende. Begge selskapene har valgt en driftsform med stor grad av vertikal integrasjon der både høsting og foredling inngår. Dette har bidratt til to levedyktige næringer med baser langs norskekysten.

Departementet ønsker å legge til rette for at FMC BioPolymer AS og Algea AS kan fortsette å satse i tang- og tarenæringen i Norge. Det bør derfor ikke legges noen form for begrensninger på disse aktørenes satsing i de to næringene.

Departementet ser det også som ønskelig å legge til rette for at andre aktører kan etablere seg innenfor rammene av bærekraftig forvaltning i tang- og tareneringen, uten hensyn til om de oppfyller nasjonalitetskravet og aktivitetskravet i deltakerloven. Utenlandske aktører har i lang tid vært svært sentrale i utviklingen av tang- og tareneringen langs norskekysten, og det vil være lite formålstjenlig å utestenge eventuelle utenlandske nyetableringer. Det ville ha medført en uønsket konkurransefordel for FMC BioPolymer AS og Algea AS om ikke også andre utenlandske aktører skulle kunne etablere seg på samme vilkår.

Både utenlandske og norske aktører vil naturligvis måtte forholde seg til eventuelle framtidige endringer i forvaltningsregimet for tang og tare, herunder innstramminger begrunnet i ressurshensyn eller andre forhold.

Vi foreslår på denne bakgrunn at det gjøres et generelt unntak fra nasjonalitetskravet og aktivitetskravet for høstere av tang og tare.

4.2 Behov for endringer i fiskermanntallet og produktavgiften mv.

Forslaget om å gi høstere av tang og tare et generelt unntak fra aktivitetskravet innebærer at deltakerloven vil få praktisk anvendelse overfor høsting av alle former for viltlevende marine ressurser. Det er derfor naturlig å vurdere om inntekt fra slik høstingsaktivitet også skal kunne danne grunnlag for opptak i fiskermanntallet, som igjen kan gi rett til enkelt sosiale stønader og trygdestønader for fiskere, foruten plikt til å betale produktavgift og omsetningsavgift.

Departementet mener at de beste grunner tilsier at alle som har høsting av viltlevende marine ressurser som yrke nyter godt av de sosiale stønadene og trygdestønadene som gjelder for alle fiskere. Vi kan ikke se noen saklig grunn til at tang- og tarehøstere skal holdes utenfor disse ordningene hvis vi åpner for å føre fartøyene inn i merkeregisteret.

Departementet foreslår derfor at inntekt fra høsting av tang og tare mv. skal kunne danne grunnlag for opptak i fiskermanntallet, på samme måte som inntekt fra annen fiske og fangst. Både inntekt som mannskap (lott eller hyre) og inntekt i kraft av å være fartøyeier vil kunne danne grunnlag for opptak.

Forslaget vil ha liten betydning for antall personer i fiskermanntallet da det totalt ikke dreier seg om mer enn 20 mannskap på taretrålerne og heller ikke mange mannskap på fartøy som høster grisatang.

Departementet foreslår også at fartøyeier skal betale produktavgift og omsetningsavgift for førstehåndsomsetningen av tang og tare mv. Dette er en nødvendig forutsetning for å åpne for mannskap på taretrålerne i fiskermanntallet fordi produktavgiften og omsetningsavgiften finansierer sosiale og trygderettslige ordninger som manntallsførte fiskere kan nyte godt av.

Omsetningsverdien på tang og tare bør etter dette gå inn i beregningsgrunnlaget for de to avgiftene, men vil neppe få særlig innvirkning på satsene.

5 Nærmere om forslag til forskriftsendringer

5.1 Endringer i ervervstillatelsesforskriften

Departementet foreslår en ny § 1 b i ervervstillatelsesforskriften som åpner for tildeling av ervervstillatelse begrenset til høsting av tang og tare uten hensyn til om nasjonalitetskravet og aktivitetskravet ikke er oppfylt. En slik ervervstillatelse etter § 1 b vil bare gi rett til å høste tang og tare. Fartøyet vil derfor ikke kunne benyttes til å høste direkte på andre arter, men bestemmelsen vil ikke være til hinder for lovlig bifangst ved høsting av tang og tare.

Departementet legger opp til at deltakerloven vil bli praktisert overfor høstere av tang og tare og andre villlevende marine ressurser som er omfattet av deltakerloven § 2 annet ledd annet punktum, fra og med ikrafttredelsen av de foreslåtte forskriftsendringene. Dette innebærer at fartøy må føres inn i merkeregisteret med nødvendig tillatelse før eventuell forskriftsendring trer i kraft.

Forslaget innebærer videre at eiere av fartøy som høster tang og tare må overholde alle andre krav i deltakerloven fra og med ikrafttredelsen av forskriften. Dette gjelder for eksempel bostedskravet i deltakerloven § 5 a som stiller krav om bosted for mannskap og fartøyfører på fartøyene, og kravet om søknad eller melding ved eierskifte i fartøy, jf. deltakerloven § 9 og ervervstillatelsesforskriften kap. II a. Det vises også til forslag nedenfor om forskriftsfesting av gjeldende praksis vedrørende hvem som er søknadspliktig ved eierendringer.

Departementet foreslår også at fartøy som bare skal høste tang eller tare kan få unntak fra kravet til driftsgrunnlag for fartøy over 15 meter, jf. forslag til ny § 2 a i ervervstillatelsesforskriften. Dette er et krav som det ikke er nødvendig å stille til høstere av tang og tare nå, men som kan vurderes innført ved eventuelle framtidige endringer i forvaltningsregimet. Det legges også opp til at kravet om forhåndsgodkjenning av bakenforliggende eierendringer i fartøyene gjøres gjeldende for fartøy med dispensasjon etter § 1 b, jf. forslag til ny § 4 b første ledd bokstav e i ervervstillatelsesforskriften. Dette er ikke til hinder for at departementet kan godkjenne en form for meldingsordning dersom selskapet har en variert eierstruktur som tilsier en slik løsning

For ordens skyld gjør vi også oppmerksom på at taretråling ikke er underlagt konsesjonskravet for tråling i konsesjonsforskriften § 1-1.

Det vises til forslag til §§ 1 b, 2 a fjerde ledd og 4 b første ledd bokstav e i ervervstillatelsesforskriften.

5.2 Andre endringer

Departementet foreslår endringer i flere bestemmelser i manntallsforskriften for å få fram at inntekt fra høsting av alle former for villlevende marine ressurser med fartøy kan danne grunnlag for opptak i fiskermanntallet, og ikke bare inntekt fra *fiske og fangst*.

Vi foreslår også en mindre endring i omsetningsavgiftsforskriften for å få tydeligere fram at denne omfatter alle viltlevende marine ressurser. Det er imidlertid ikke nødvendig å endre produktavgiftsforskriften for at den skal omfatte tang og tare da denne forskriften etter sin ordlyd allerede omfatter alle viltlevende marine ressurser, selv om avgift foreløpig ikke har blitt krevd inne fra tang- og tarehøstere.

Det vises til forslag til diverse endringer i manntallsforskriften og omsetningsavgiftsforskriften.

6 Administrative og økonomiske konsekvenser, konsekvenser for det samiske folk

Høringsforslaget innebærer at høsting av tang, tare og enkelte andre arter vil bli likestilt med annen fangstaktivitet ved at det kreves tillatelser etter deltakerloven og åpnes for innføring av fartøyfører og mannskap i fiskermanntallet. Forslaget vil således få praktisk betydning både for fartøyeier, mannskap og forvaltning.

Eier av fartøy som høster tang og tare vil ha noen administrative kostnader knyttet til søknad om ervervstillatelse og innføring av fartøyet i merkeregisteret, foruten at vedkommende vil måtte betale produktavgift og omsetningsavgift av fangsten, som igjen vil kunne danne grunnlag for utbetaling av diverse sosiale stønader og fiskerpensjon for mannskapet. Det vil også måtte betales et gebyr for søknad om ervervstillatelse og innføring av fartøyet i merkeregisteret og årlig avgift for hvert fartøy i merkeregisteret. Produktavgiften er i dag 3,1 % av omsatt fangstverdi, mens omsetningsavgiften er 0,25 % av omsatt fangstverdi. Stortare utgjør det største fangstvolumet som omsettes, over 100 000 tonn årlig til en verdi av rundt 18 øre pr. kilo.

Forslaget legger til rette for at mannskap på fartøy som høster tang og tare mv. vil kunne tas opp i fiskermanntallet. I praksis vil dette først og fremst ha betydning for mannskap på taretrålere som i dag totalt utgjør i underkant av 20 personer og ev. mannskap på fartøy som høster grisetang. Dette medfører igjen en liten utvidelse av kretsen av personer som kan nyte godt av trygdeytelser og sosiale støtteordninger for fiskere som er avhengig av manntallsføring.

Forslaget innebærer også at inntekt fra arbeid på selfangstsfartøy vil kunne danne grunnlag for manntallsføring. Dette vil antakelig ha mindre betydning i praksis da mannskap på slike fartøy i relativt liten grad vil oppfylle vilkårene for å stå på fiskermanntallets blad B på grunn av selfangsten alene da dette sjelden er hoveddyrket.

Forslaget kan også medføre en begrenset økning i forvaltningens ressursbruk som følge av at personkretsen for visse ordninger utvides.

Forslaget innebærer dessuten at regelverket blir mer forutsigbarhet og tilgjengelig for næringen ved at sikker forvaltningspraksis forskriftsfestes.

7 Forslag til forskriftsendringer

7.1 Forskrift om endring av forskrift 7. desember 2012 nr. 1144 om ervervstillatelse, registrering og merking av fiskefartøy mv. (ervervstillatelsesforskriften)

Endret hjemmelshenvisning skal lyde:

Fastsatt ved kgl.res. 7. desember 2012 med hjemmel i lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) § 2, § 3, § 6, § 7, § 8, § 9, § 11, § 12, § 20, § 21, § 22, § 24, § 25 og § 30, lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova) § 14 og lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 27a. Fremmet av Fiskeri- og kystdepartementet (nå Nærings- og fiskeridepartementet).

Ny § 1 b skal lyde:

§ 1 b. *Unntak fra nasjonalitetskravet og aktivitetskravet ved søknad om ervervstillatelse ved høsting av tang og tare*

Fiskeridirektoratet kan tildele ervervstillatelse begrenset til høsting av tang og tare uten hensyn til vilkårene i deltakerloven §§ 5 og 6.

Ny § 2 a fjerde ledd skal lyde:

Uten hinder av første ledd kan det tildeles ervervstillatelse begrenset til fangst av tang og tare.

Nåværende § 2 a fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Endret § 4 b første ledd bokstav e skal lyde:

e) Det må ikke være gitt unntak fra *nasjonalitetskravet eller aktivitetskravet i medhold av ervervstillatelsesforskriften § 1 b eller aktivitetskravet i medhold av deltakerloven § 6 tredje ledd første punktum.*

7.2 Forskrift om endring av forskrift 18. desember 2008 nr. 1436 om manntal for fiskarar og fangstmenn

§ 1 (endret) skal lyde:

§ 1. Formål

Formålet med forskrifta er å regulere manntalet for *fiskarar, fangstmenn og andre haustarar av villlevande marine ressursar* (fiskarmanntalet) slik at det er eit påliteleg register for offentlege etatar over personar som er busette i Noreg og som har *hausting av villlevande marine ressursar* som leveveg åleine eller saman med anna næring eller anna arbeid.

§ 2 (endret) skal lyde:

§ 2. Organisering av fiskarmanntalet

Fiskarmanntalet er organisert i to blad, A og B. På blad A vert personar som har *fiske, fangst eller anna hausting av villlevande marine ressursar* som binæring registrerte. På blad B vert personar som har *fiske, fangst eller anna hausting av villlevande marine ressursar* som hovudnæring registrerte.

§ 3 første ledd nr. 4 (endret) skal lyde:

4. Vedkomande har på årsbasis ei brutto inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* som svarer til minst 50 000 kroner. Brutto inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* svarer til brutto lottinntekt til skattlegging for lottmottakarar, og 2/3 av brutto omsetning fråtrekt eventuelle salskonstnader for einefiskarar.

§ 4 første ledd første punktum (endret) skal lyde:

Det kan gjerast unntak frå vilkåra i § 3 nr. 4 - nr.6 for personar som tek imot alderspensjon eller uførepensjon etter ein uføregrad på 60 % eller høgare, anten dersom dei har hatt *fiske, fangst eller anna hausting av villlevande marine ressursar* som hovudyrke i fem av dei siste 20 åra før overgang til pensjon, eller dersom særlege høve tilsier det når dei i det vesentlege av sitt yrkesaktive liv har oppfylt vilkåra for opptak på blad B.

§ 5 første ledd nr. 4 (endret) skal lyde:

4. Vedkomande har på årsbasis ei brutto inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* som svarer til minst 100 000 kroner. Brutto inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* svarer til brutto lottinntekt til skattlegging for lottmottakarar, og 2/3 av brutto omsetning fråtrekt eventuelle salskostnader for eienfiskarar. Som inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* er også å rekne sjukelønn og garantilott og a-trygd i fiske eller havari eller liknande.

§ 5 første ledd nr. 6 (endret) skal lyde:

6. Vedkomande må ha inntekt frå *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar*, jf. nr. 4, som er minst to gonger så høg som inntekta frå anna yrke eller næring, jf. nr. 5.

§ 6 annet ledd første punktum (endret) skal lyde:

Det kan gjerast unntak frå vilkåra i § 5 nr. 3 – nr. 6 for administrerande fiskebåtreiarar og for personar som på grunn av tillitsverv er hindra frå å drive *fiske, fangst og anna hausting av villlevande marine ressursar* i same omfang som tidlegare.

§ 8 første ledd (endret) skal lyde:

Den manntalsførde pliktar å gje melding til regionkontoret i Fiskeridirektoratet dersom han flyttar til utlandet eller til annen kommune, eller sluttar som *fiskar, fangstmann eller anna haustar av villlevande marine ressursar*, eller elles ikkje lenger fyller vilkåra for å stå på same blad i manntalet.

7.3 Forskrift om endring av forskrift 31. januar 1958 nr. 9412 om omsetningsavgift for fisk

Romertall I første ledd (endret) skal lyde

Avgiften på omsetning av *villlevende marine ressurser* til pensjonstrygden for fiskere skal beregnes av omsetningsbeløpet på førstehånd ved de salgsorganisasjoner som er godkjent i medhold av lov om førstehandsomsetning av villlevande marine ressursar (fiskesalslagslova) § 4.